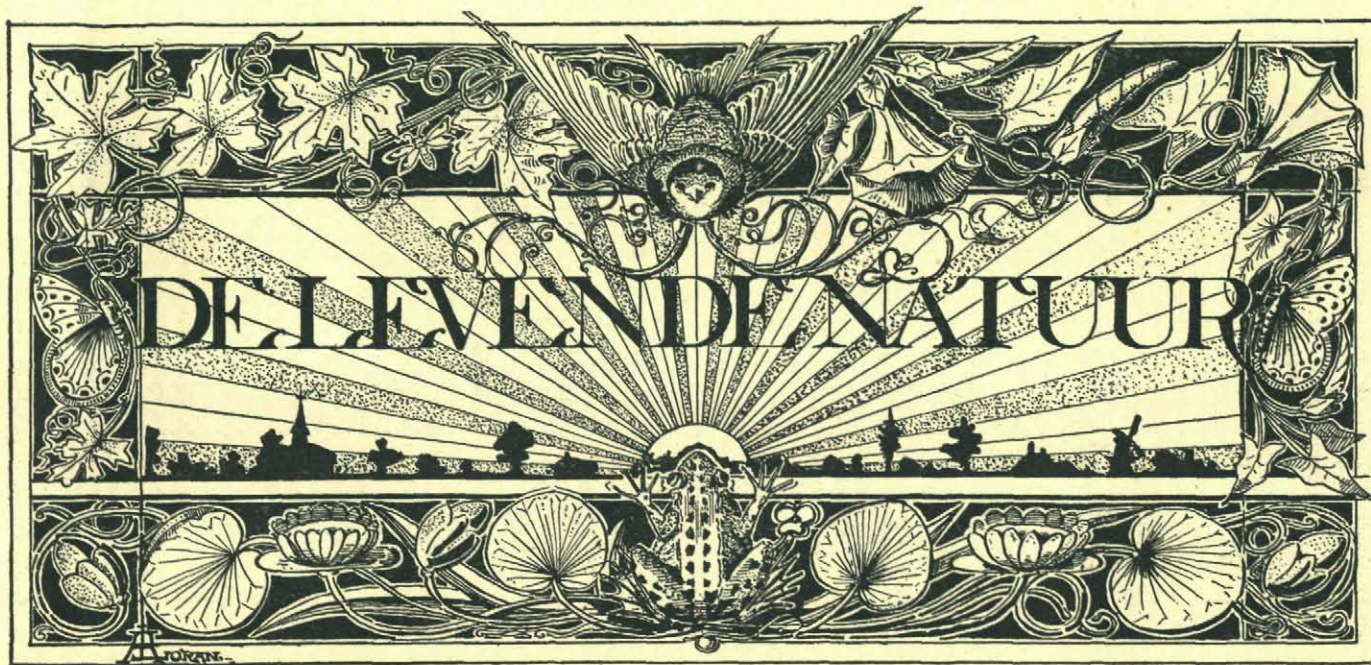

REDACTIE: E. HEIMANS, ROZENGRACHT 63,

EN

JAC. P. THIJSSE, VONDELKADE 75.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

DE AKELEI.

Die stijlvolle planten, 'k heb ze lief! 'k Heb ze lief, die blaadren van teeder fluweelachtig groen, als sierlijk uitgeknipt door de rozenvingeren eener schoone fee, zwevend tusschen de stammen van 't bosch. 'k Heb ze lief, die heerlijke rijke klokken van paars en rose, soms wit, als de uchtenddauw. juist optrekkend uit den diepen dalkom, er een afscheidstraan van rein kwikzilver op achterlaat, die heel zacht klaterend neervalt door 't schokkend gebons van den driftigen, eersten bezoeker, den boschhommel, die ze liefheeft als ik.

'k Heb ze lief, die slanke voorjaarsplant met de teere, sierlijke naar omlaag gebogen knoppen, als schuchter hun fraaiheid verbergend; 'k heb ze lief de schoonen, uitgedost in een gewaad van de heerlijkste kleur, den fijnsten snit, den vlugsten vorm. Ik kon er zoo heerlijk denken aan veel, aan veel heerlijks, tusschen de schoonen, die me omgaven, die me aanstaarden met hunne lief-trouwe bloemenooogen, daar in den diepen dalkom; en als de lentezon scheen en de vogelen floten hun liefdelied en de zefirs....

„Die ellendige bak ook! Had 'k die maar niet meegenomen; nooit komt er iets van terecht!”

Een gansch ander tooneel! Onze vacantiereis was om. We stonden te Arnhem op 't perron te wachten, om weer door kracht van vuur en ijzer terug-gesleept te worden naar de Amstelstad.

't Ongeluk wilde, dat ongeveer tegelijk met ons een half dozijn „excursietreinen” zouden afreizen; daarbij kwam nog, dat heden juist de nooit hooggenoeg geroemde Pinkstervacantie eindigde, zoodat het perron stampvol stond met.... enfin, met reizigers. En onze trein kwam zooveel te laat; en 't werd al voller, al rumoeriger. 't Werd in één woord voor ons, bepakte en betrommelde natuurliefhebbers, steeds meer onhoudbaar. De een, reeds beladen met zijn dikste regenjas, hoewel 't snikheet was en kurkdroog ('t opperkleed moest toch ergens geborgen worden!), sleepte eene reusachtige trommel voort, gevuld met en zeer gewichtig gemaakt door rapunzels en jonge koningsvarens en dalkruid met kluit en al. De ander droeg een „vlinderkist”, die toch heusch niet geschud en zelfs niet scheef gehouden mocht worden; en ik arme torste me daar voor mijn buik een stijfselkist, die de kluiten bevatte van eenige er boven uitstekende meterhooie Akeleien en Osmunda's, door wat detailgroen als Rapunzels, Dalkruid, Drosera, enz. enz. geflankeerd. En ja, alles was wel goed samengebonden, maar... de kist werd zoo zwaar en ik zoo warm en 't perron zoo vol en „hoe kwamen we er nog in!”, dat mijne verwensching mij misschien te vergeven was.

Toch kwam alles heel over, trots de bestorming der treinen door de talloze reizigers, niet half zoo

belast als wij — trots den nieuwen tegenspoed, dat we, eenmaal weer gearriveerd in de stad, „waar ons nestje is”, onder een in dien tusschentijd opgekomen stortregen, wegens onze vreemde bagage gebannen werden naar 't voor^{balk}peron der tram, toen nog niet door de gemeente geannexeerd, gelijk ook uit 't feit zelf wel af te leiden valt.

Vele der meegebrachte planten schijnen door de tegenhêen gestaald te zijn, want nog groeien ze en tieren, dat het een lust is. Die reusachtige rose Akelei alleen verloor zijne bloemen gaandeweg en heeft wat gesukkeld tot den volgenden herfst. Toen groeiden er uit den wortelstok vier bladknoppen inplaats van één; die hebben den winter doorgebracht en 's zomers 't aanzijn gegeven aan vier flinke, bloeiende Akeleiplanten, uit wier levensloop ik nu een paar voorvallen wil vertellen.

Alleen zoo'n den winter overblijvende bladknop is reeds merkwaardig. 't Is net een miniatuurkooltje van uiterst kleine, maar toch altijd mooie Akeleiblaadjes van denzelfden fraaien vorm als de groote, maar nog teeder van bouw en stof; in een woord: een heerlijk voorwerp, om twintigmaal vergroot na te teekenen. Is 't een kwakkelwinter, dan ontplooit zich af en toe een blaadje, maar 't wordt niet groot en sterft af „als de levensstormen loeien.” Maar eindelijk is 't lente; de volgende bladeren worden steeds grooter dan de voorgaande en spoedig is de roset van sierlijk, schoon gevormd, groen fluweel klaar. Aardig is 't om te zien, hoe de regen- en dauwdroppen er in hun geheel weer afvallen: een soort spheroidaaltoestand zonder warmte.

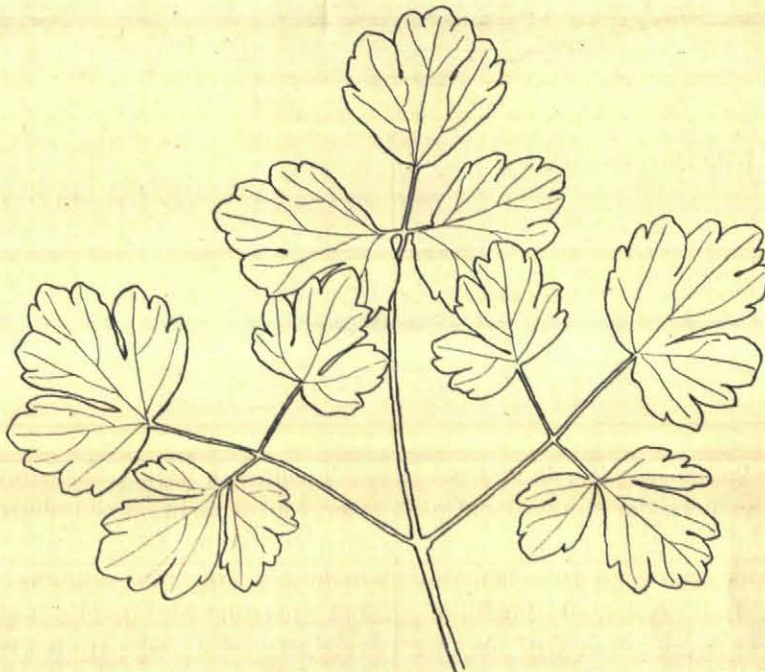
Dan verschijnt in April een vreemde, spitse knop in 't binnenste der roset en die schiet o zoo snel de wereld in. De lentewereld is ook zoo zacht, zoo lieflijk, zoo schoon! Dat de plant echter ook lente-stormen verwacht, bemerkt ge, als ge er op let, hoe stevig stokstijf die stengel allengs wordt, zoodat de oude bloemstelen later nog staan heel den winter door. Aan den top van den stijven steel ontdekt ge een paar spitse knopjes (het middelste is het grootst), ingepakt in schut- en jonge stengelbladen.

Na een paar dagen reeds groeien de zijstelen uit en nog een tijdje later is de plant gereed tot bloeien. Dan vooral is zij schoon, zeer schoon. Overal waar een zijtak den bloemsteel verlaat, bevindt zich een blad; deze nemen van onderen naar boven in grootte af, zoodat de gansche bloeitros een vlug, ijl voorkomen heeft. Daarbij voert onze Akelei den regel van drieën zeer ver door in haar gansche zijn, ten minste wat de bladeren betreft. Onder hare bloemen heerscht het vijftallig stelsel.

Zie maar; de wortelbladen zijn dubbel drietallig en in elk der negen blaadjes ontdekken we ^{twee} drie sierlijke insnijdingen, ze bijna nog eens in drieën verdeelend. Hoogerop aan den stengel worden ze enkel drietallig en de allerbovenste.... ja, 't zijn slechts slipjes; maar als 't slechts eenigszins mogelijk is, ontbreekt ook hier het drievoudige niet.

Zooals ik zei: als de plant gereed is tot bloeien, is ze vooral zeer schoon. Dan hangen aan de sierlijk omgebogen, soms zeer dunne steeltjes de rose of paarse bloemknoppen van een vluggen, massieven hartvorm en door het aardig kringetje van de vijf spooruiteinden gekroond.

Eindelijk hangt daar op een goeden morgen de eerst ontplooid

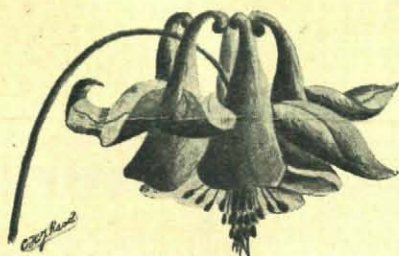

Wortelblad van Aquilegia $\times \frac{1}{2}$

paarse of rose kroon, zoo allerschoonst van vorm en tint. Dáár kunnen we den ontleedschaar nog niet inzetten; die eerste is al te mooi. Maar binnen een paar dagen zijn er zooveel bloemen — als de plant eenmaal bloeit, doet ze 't rijk — dat ge er gerust een aantal van opofferen kunt; en, valt het u eerst wat hard, de schaar te zetten in zulk een schoon, keurig gebouwd scheppingsgewrocht, ge zult het u niet beklagen.

Hier heb ik er een; eene rose bloem. Plukken we nu eerst de vijf uitstaande gekleurde kelkbladen af, dan houden we iets over, dat best nog voor eene volledige bloem, schoon van vorm, zou kunnen doorgaan. 't Buitenste zitten de vijf bekervormige bloemkroonbladeren. Trek er daarvan ook eens een af. Wat zegt ge van zoo'n vorm? Is 't geen heerlijke bokaal? Kunt ge nu begrijpen, dat ik in 't akeleienland in den akeleientijd een schetsboek vol kon werken met zes keer vergrootte afbeeldingen

van de prachtig schoone bekertjes? Want geen twee zijn er gelijk, al is de grondvorm dezelfde. Deze heeft weer een eenigszins fraaier gewelfde boord; die een wat artistieker ombuiging met een zuiver ronden knop. Bezieet ge dien knop goed,

Akelei-bloem.

dan ontdekt ge, dat hij met fijne haartjes bezet is. Vooral in dien knop is de honing geborgen, die gaandeweg ook in de bokaalbuis stijgt. Soms zit er een heele druppel in. Lekker dat 't is, die zuivere honing! En ge kunt er van genieten. Schudt ge een

Een honingbeker.

bloeiende struik, dan vallen de voorraadbokaaltjes der bijna uitgebloeide bloemen bij tientallen af en ge hebt ze maar voor 't oprapen en uitzuigen.

De bokalen zijn van onze bloem verwijderd. Wat er overblijft, zijn de meeldraden en de stampers (fig. A). Heel eenvoudig! Jawel, maar werp het ding toch nog niet weg; er is nog veel moois aan te zien.

Om dan weer eens met het buitenste te beginnen: de krans van meeldraden. Die rijpen van binnen naar buiten. Als de bloem pas open is, zijn de helmknoppen nog geen van alle opengebarsten en zitten ze allemaal op

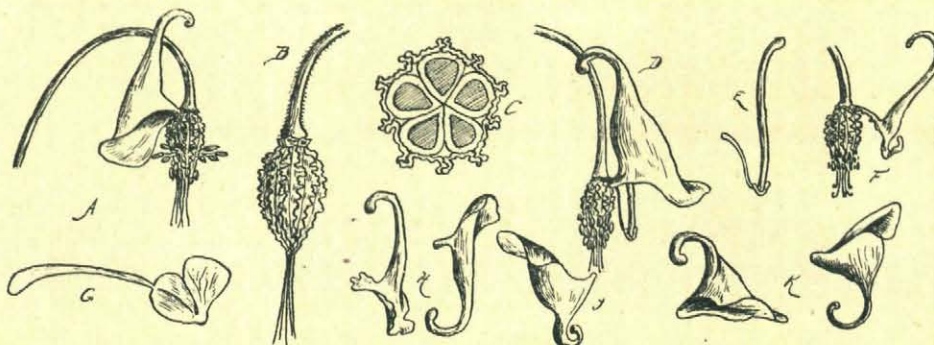
een hoop (als in fig. D en P). Daarna springen die helmknoppen open, welke 't dichtst naar 't middelpunt geplaatst zijn. Dat die de stampers, welke ze omringen, bevruchten zullen, is onmogelijk; aangezien deze nog niet rijp zijn en veelal nog niet te zien. De nog niet rijpe buitenste meeldraadkransen buigen onderwijl met een rechten hoek naar buiten, zoodat een aardig figuurtje ontstaat (fig. Q, A), rijpen ten slotte ook en leggen zich daarna weder tegen de stampers aan, maar nu natuurlijk leeggeschud (fig. R en F). Dan zijn ook de stampers rijp en krijgen een haakvormig omgebogen stempel (fig. F). Zelfbestuiving uit nood kan dan nog plaats hebben, doordat 't laatste restje stuifmeel, uit de helmknoppen geschud, op de haakstampers valt, die er onder hangen.

't Is dus duidelijk, dat een bloem, waarvan de helmknoppen op een hoop zitten, of een oude, of een zeer jonge is.

De bokaal-kroonbladen met hunne lange sporen zijn blijkbaar ingericht op vlinderbezoek, daar 't lekkers zoo diep ligt. Toch kunnen natuurlijk ook insecten met korten tong de kruisbestuiving bewerkstelligen, maar deze ontvangen daarvoor dan geen loon, in honing uitbetaald. Ook vleeschvliegen bezochten mijn planten druk, maar dat kwam zeker, omdat er ander „lekkers” voor hen in de buurt was: een stukje bedorven vleesch, waarvan ze en passant eens gingen proeven en dat ze langzamerhand met hunne eieren bedekten. Dan werd het den hagedissen en boomkikkers voorgeworpen, die een week later hun buikje rond hapten aan de massa in hun terrarium geboren brommers.

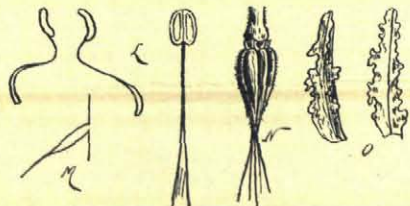
Zoo'n meeldraad van een Akelei is, gebogen of niet, (fig. L) geknipt om tienmaal vergroot nauwkeurig te worden nageteekend; de vorm is eenvoudig elegant.

Zie zoo, plukken we nu van onze bijna uitgekleeide bloem nog alle meeldraden af; dan houden we weer een allersierlijkst lichaampje over (fig. B). Wat aardige witzilveren kartelrandjes! Laten we eens onderzoeken, waar dat sierlijk geplooid hemsboordje (want 't is de laatste laag om 't stamperlijf) door gevormd wordt. Met een naald verwijderen we tien

Bloemdeelen van een akelei.

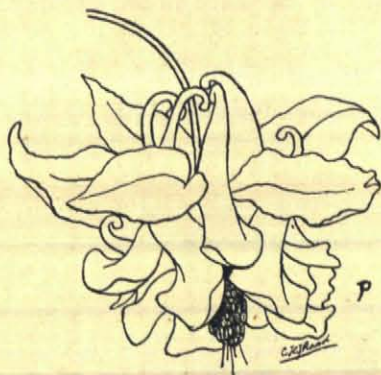
allermooiste, zilverwitte, uiterst teere en lichte lichaampjes (fig. O). Onder de loop zijn ze prachtig met hunne aardig geplooiden randen. Om hun middellijn zijn ze schuitvormig toegevouwen. We gelooven de geleerden, die ons vertellen, dat die dingetjes onvruchtbare meeldraden zijn, d. w. z. meeldraden

zonder helmknoppen. Die tien fraaie dingetjes dan omsluiten den stamper stevig en geheel; ze grijpen ineens met de mooie kreukeltjes aan hunne randen. Een doorsnede van onzen stamper met zijn batisten hemdje veraanschouwt ons dien praktischen bouw (fig. C).

Nu liggen ook alle tien stukken van ons stamper-hemdje op ons ontleedpapier (een zwart of donkergroen vel, waartegen de omtrekken der kleine lichaampjes sterk afsteken en de vorm bij 't teekenen dus nauwkeuriger kan waargenomen worden); we houden over: onze vijf gebroeders Stamper (fig. N). Die zijn nog voorzien van naar omlaag gebogen klierharen, welke er vergroot uitzien als bij M. Deze scheiden eene kleefstof af, welke mede nog aan de tien stamperbeschutertjes het afvallen belet.

Trouwens alle stengels en bladsteelen (niet de bladen) van onze Akelei zijn van klierharen voorzien; de plant voelt steeds kleverig aan. Vooral was dit laatste bij mijne kweekelingen het geval, die, daar ze voor 't open zolderraam, maar nog juist binnenshuis stonden, zelden eens flink geheel werden

afgespoeld. Alleen maar door eene stortbui bij oostenwind; maar zoo'n bui zag ik nog liever niet dan wel, aangezien 't dan *boven* inregende, vervolgens door doorlekken *beneden* de gordijnen landkaartsgewijze „beliepen” en er alsdan voor de zooveelste

maal eene verwensching geslingerd werd naar dat zolderluik, „dat ook nacht en dag, ja zelfs 's winters open moest staan.”

Bladluizen, die van onderen met kruipen begonnen, kwamen dan ook nooit boven aan de plant, maar bleven spoedig vastplakken, wat eenige echter niet belette, in vredesnaam toch maar, zij 't dan op zulk ongeschikt terrein, eene nieuwe bladluisvolkplanting het aanzijn te geven. Deze werden echter neergesabeld door een eskadron van den eerstvolgenden tocht meegebrachte Onze-lieve-Heers-haantjes. Die kleverigheid beschermt *Aquilegia* tegen veel kleine opkruipers en aantasters, al is ze niet zoo sterk als bijvoorbeeld bij tabak.

De bladeren bezitten weer heel andere eigenschappen. Die zijn niet kleverig, zoo op 't eerste gezicht onbehaard, maar geschapen uit dat fluweelig, vetachtig groen, dat geen enkele waterdruppel vasthoudt en nooit bevochtigd wordt. Een prachtig

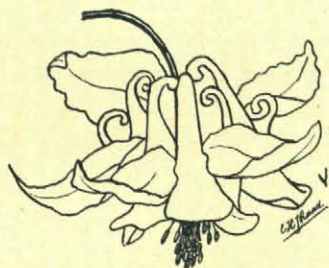
gezicht leveren dan ook de bladeren op, als de dauw- of motregendroppen, die hier en daar zich voorzichtig neervlijden, er als heldere, bolronde diamanten op schitteren en 't zonlicht als een veelkleurige stralenster weerkaatsen. Een klein dreuninkje echter in 't plantengebouw en de groen fluweelen kleedij verliest zacht klaterend al hare versiersels.

Is de bloem uitgebloeid, dan vallen de bekleedsels af en blijft alleen de bundel van vijf stampers, juist zooals we dezen hier in de hand hadden. Maar met dat de sierlijk omlaag gebogen bloemsteel zich ontlast voelt, buigt ze omhoog, strekt zich en nog denzelfden dag staat de nog onrijpe vrucht recht naar boven. De stengel, die ze draagt, is ook steviger, dan toen ze nog door de bloem neergebogen werd en op 't minste zuchtje meewiegelde met de sierlijke bekerkroon.

In den zomer rijpen de kokervruchten; ze schudden heinde en ver hunne gitzwarte, glimmende zaadjes, welke nog in denzelfden nazomer ontkiemen tot aardige miniatuur-akeleitjes met dito fluweelblaadjes.

Natuurlijk gaan er een paar jaren overheen vóór die bloeien. (in het breede jaar)

Hier zou 't uit zijn, had ik niet nog iets bizonders ontdekt bij 't naspeuren mijner Akeleibloemen. Want dat mag ik zoo gaarne doen en van zulke bijzondere lievelingsplanten van me blijft gewoonlijk geen enkele bloem ononderzocht. Ook kan ik ieder aanraden, het bij de bestudeering eener bepaalde

plant niet bij één bloem te laten, aangezien ten eerste die eene juist wel eens een minder ontwikkelde zou kunnen zijn en ge ten andere dan zoo dikwijls denzelfden vorm en toch weer ietwat gewijzigd onder 't oog krijgt en natuurlijk even vaak teekenen gaat, dat ge 't op 't laatst uit 't hoofd kunt en dan eerst zitten vorm en bouw en functie der plantdeelen er bij u in; maar dan ook voor goed.

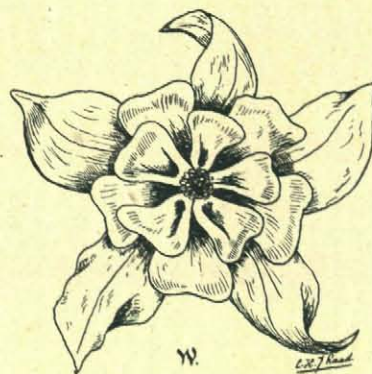
Nu kreeg toch een van mijne planten zoo'n karrevracht bloemen, dat ik er een massa heb uiteengeplozen; wel vijftig bokalen, alle verschillend in een bochtje, een golving, een krul, vergroot heb nageteekend en wel honderd stamperhemdjes bewonderd en ook weer nageteekend. Daar was ik op een goeden dag weer mee bezig. Alle bekleedsels waren al van mijne bloem af op een bokaal na (zie fig. D); daar zag ik iets, dat mijn hart van vreugdevolle verwachting en verwondering tegelijk sneller deed kloppen. Een helmdraad hing bijzijden den bundel der overige en droeg boven op zijn helmknop een lang lichaampje, dat omhoog in de bokaal stak (fig. D). Nu de bokaal verwijderd en dat gaf meer licht (fig. E). De helmdraad was normaal ontwikkeld, de helmhokjes waren loos en daar tusschenin, dus uit het helmbindsel, was een lange spoor gegroeid. Deze was hol en bevatte bovenin, waar eene uitpuiling op den traditioneelen bokaalknop begon te lijken, een reeds goed proefbare hoeveelheid honing. De oude geschiedenis derhalve weer van de waterleliemeeldraden en de rozen-dito's: de vergroeiing van een meeldraad en zijne overgang tot bloemkroonblad. Met dat al, zij 't een oude, een nog altijd belangwekkende geschiedenis en een frappant geval.

Ieder begrijpt, dat al mijne mooie klokkenbloemen nagezien werden; en ik ontdekte vergroeiingen bij de vleet.

De eerste is geteekend bij F. Dat misbaksel heeft al meer weg van een bokaal dan van een meeldraad; maar de schoone, volle, ontwikkelde vorm is 't toch bij lange na niet. De spoor bevatte honing.

In dezelfde bloem ontdekte ik de vergroeiing G. Dat was er een, die nog zeer weinig gevorderd was, maar daarom juist zeer interessant. De helmknop was niet loos; er boven bevond zich een uit 't helmbindsel gegroeid blaadje, slechts ongeveer even groot als de helmknop zelf, maar al rose gekleurd met de heel, heel lichte bloemkroonblad-adertjes (zie fig. G). 't Begon een boeiende geschiedenis te worden. Ik ontdekte misvormingen bij tientallen; bij H, I en K zijn er nog eenige geteekend; allemaal van die verwaande meeldraden, die eene wanhopige poging deden om bloemkroonbladen te worden. Toch moet men zeggen, dat hun opzet aardig gelukt is, al komen ze in de bokalenwereld nog als stumpe-rige parvenu's voor den dag.

Nu zat de vork eigenlijk zooaan den steel: Ik heb verteld, dat uit den eenen wortelstok van mijne meegebrachte Aquilegia-reus zich vier stengels hadden omhoog gewerkt. En van die vier nu deed, wonderlijk genoeg, alleen een aan die, ik zou haast zeggen: hogere beschaving. Alle bloemen aan die struik, op twee of drie na, bevatten meer dan vijf bokalen. 't Getal kelkbladen was echter bij iedere bloem normaal. Bij V is zoo'n voortbrengsel van mijn excelsior strevende Aquilegiastruik geteekend, dat negen kroonbladen bevatte; op de tekening zijn maar zeven sporen te zien. En dan bij P! Kijk, daar was 't nu eigenlijk om te doen, daar was 't ideaal der hogere beschaving bereikt: een bloem

met een dubbel aantal, zegge tien kroonbladen en sporen. Erg mooi en veel regelmatig dan de overgangsvormen met zes tot negen sporen. Bij W zien we dat pronkstuk van onderen; waarlijk een pronkstuk van regelmaat en tegelijk van overvloed. Bij de bloemen met zes tot negen sporen zat menige bokaal natuurlijk leelijk in den knel tusschen zijne burens of tusschen de kelkbladen, zoodat misschien ook daardoor de vorm wel wat gebocheld bleef,

maar deze met zijne tien horens van overvloed was er weer een, gansch recht van lijf en leden. 't Onderaanzicht (fig. W) was natuurlijk nog mooier dan dat van een gewone enkelvoudige bloem, geteekend in fig. R en Q. Q stelt een jonge, R eene oudere bloem voor (zie de tekst op bl. 47). Nu ziet men ook in bloemenwinkels wel verdubbelde Akeleien, maar die zijn toch heel anders en daar is kweekkunst voor noodig, terwijl de mijne 't geheel spontaan deden.

Een aantal bloemen leverden ook een zeven- of zes- in plaats van vijfvoudige kokervrucht.

Ik hoop, dat deze paar bladzijden uit het dagboek mijner lievelingen (de rest, die nog veel meer omvat, kunt ge haar deze maand zelf te lezen vragen)

dezen en genen eens moge aansporen, liever dan, nooit bevredigd, slechts te jagen naar „de zeldzame”, eens een aantal planten — begin gerust met paardebloem en doovenetel — in voortdurende observatie te houden; ze te bestudeeren van zaad tot vrucht, telkens weer te teekenen, vergroot of niet, met enkele lijn of geschaduw, alles wat er aan los en vast is en u om vorm of kleur belang inboezemt. En 't zal u gaan als mij: ge beseft hoe langer zoo meer de diepe wijsheid en ideale schoonheid in de schepping, ook in 't zeer gewone, 't algemeene; en de zeldzaamheden komen zodoende vanzelf aan de beurt.

CHRISTIAAN H. J. RAAD.

IETS OVER KERKUILEN.

Niet ieder is in de gelegenheid kerkuilen te bespieden: ze vertoonen zich alleen des nachts en hebben zulke geheimzinnige schuilplaatsen. Laatst heb ik met deze vogels kennis gemaakt, en ik moet zeggen, dat mij die kennismaking wel bevallen is.

Ik had den kerkuilen den oorlog verklaard. In mijn schuur, welke niet ver van de kerk staat, hield ik eenige duiven. Boven in de kerk nu huizen een groot aantal uilen. Bijna elken morgen miste ik een of meer duiven, die, naar het scheen, door een of ander roofdier werden verslonden. Omdat er nooit katten in of nabij de schuur kwamen, en ik evenmin ratten of eenig roofdier bemerkte, beschuldigde ik de uilen. Op een avond zag ik een uil regelrecht van de kerk naar de schuur vliegen, doch hij verdween al krijschende zonder iets kwaads bedreven te hebben, zeker, omdat hij mijn aanwezigheid bemerkte had. Menigen avond werd ik op deze wijze teleurgesteld. Hoewel ik de uilen niet op heeterdaad betrapt had, hield ik ze voor de schuldigen. Met een paar buurjongens, die ook duiven hielden en er insgelijks nu en dan een misten, sprak ik af, onze vijanden van de kerk te verdrijven, als zulks mogelijk was.

De uilen hadden een uitgezochte schuilplaats boven de kerk. Hun nesten waren moeilijk te vinden, ze waren diep tusschen de gewelven verborgen. In een paar nesten vonden we een groot aantal eieren; in het eene zelfs tien, in een ander acht. Dit is zeker een bijzonderheid, immers, wanneer men een afbeelding van een kerkuil ziet, is het nest met de twee eieren nooit vergeten (zoo ook b. v. in de Handleiding van Scheepstra en Walstra

blz. 131). Wij meenden dan ook stellig, dat een uil, evenals een duif, slechts 2 eieren legt. Misschien houden eenige uilen er één gemeenschappelijk nest op na. De 10 eieren uit het eene nest werden jammer genoeg op den grond stuk gegooit, en uit alle kropen kuikens, die echter spoedig stierven. Waren we een paar dagen later gekomen, dan hadden we waarschijnlijk een nest met uilskuikens gevonden.

Soms maakten we een vijand krijgsgevangen. Deze schikte zich weldra in zijn gevangenschap: wanneer hij maar genoeg te eten had, was hij tevreden. Het was een groote moeite, genoeg mondvoorraad te vinden, en daarom liep de gevangenschap meestal met een weekje af. Als we ons naderhand maar even boven de gewelven vertoonden, namen de uilen ijlings de vlucht. Een paar malen hadden we de toegangen tot hun schuilplaats dicht gemaakt, doch ze wisten die telkens weer te openen. Reeds lang hadden we het hope-looze van den strijd ingezien, we gaven hem op, en ik was genoodzaakt, mijn duiven af te schaffen.

Niet lang daarna leerde ik mijn vijanden van zulk een goede zijde kennen, dat ik hun al hun euvel-daden vergaf.

Het spookte te Rijswijk. Des avonds kwamen verscheidene menschen om te luisteren naar het zuchten en kermen van een spook, dat zich in de buurt der kerk of in den toren ophield. Als ik hier bij voeg, dat het kerkhof naast de kerk ligt, behoef ik niet te vertellen, welke zonderlinge verhalen opgedischt werden. Ook ik hoorde op een avond voor het open raam een aanhoudend zuchten; de beide volgende avonden insgelijks, tot na mid-